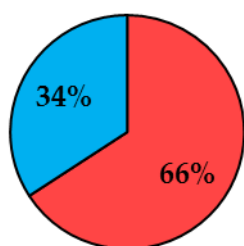

A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2015. III. negyedév)

1. Ellenőrzési adatok

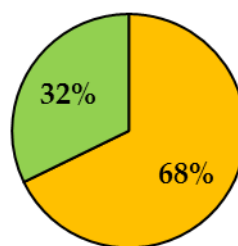
2015. első kilenc hónapjában a munkaügyi hatóság **13 586 munkáltatót** ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 66 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók (65 066 fő) 68 %-át érintették**. Ez azt jelenti, hogy a jogsértési arány lényegében változatlan a tavalyi év hasonló időszakához viszonyítva.

Ellenőrzött munkáltatók

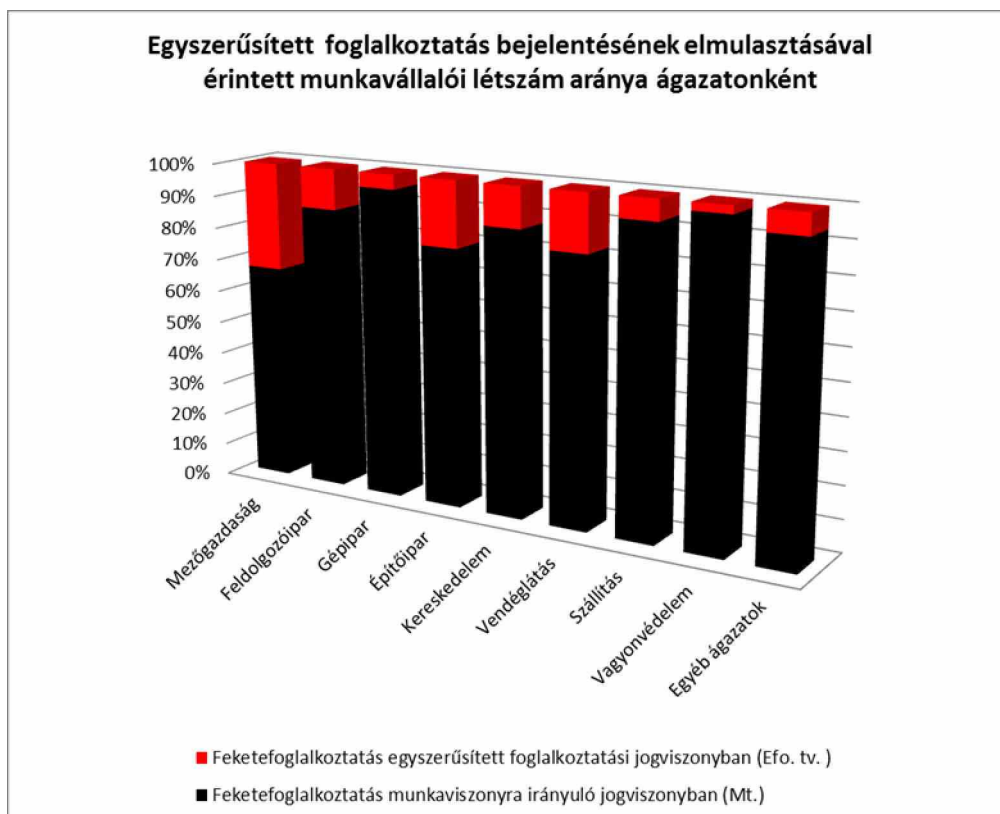
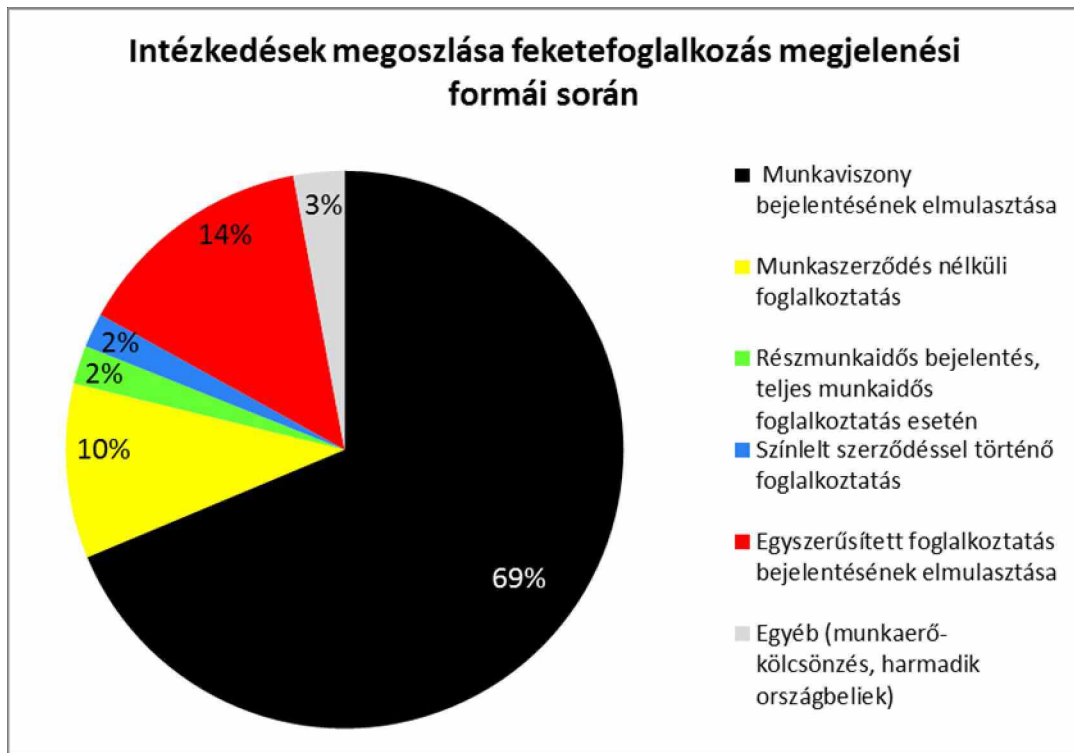
■ Szabálytalan munkáltatók
■ Szabályosan foglalkoztató munkáltatók

Ellenőrzött munkavállalók

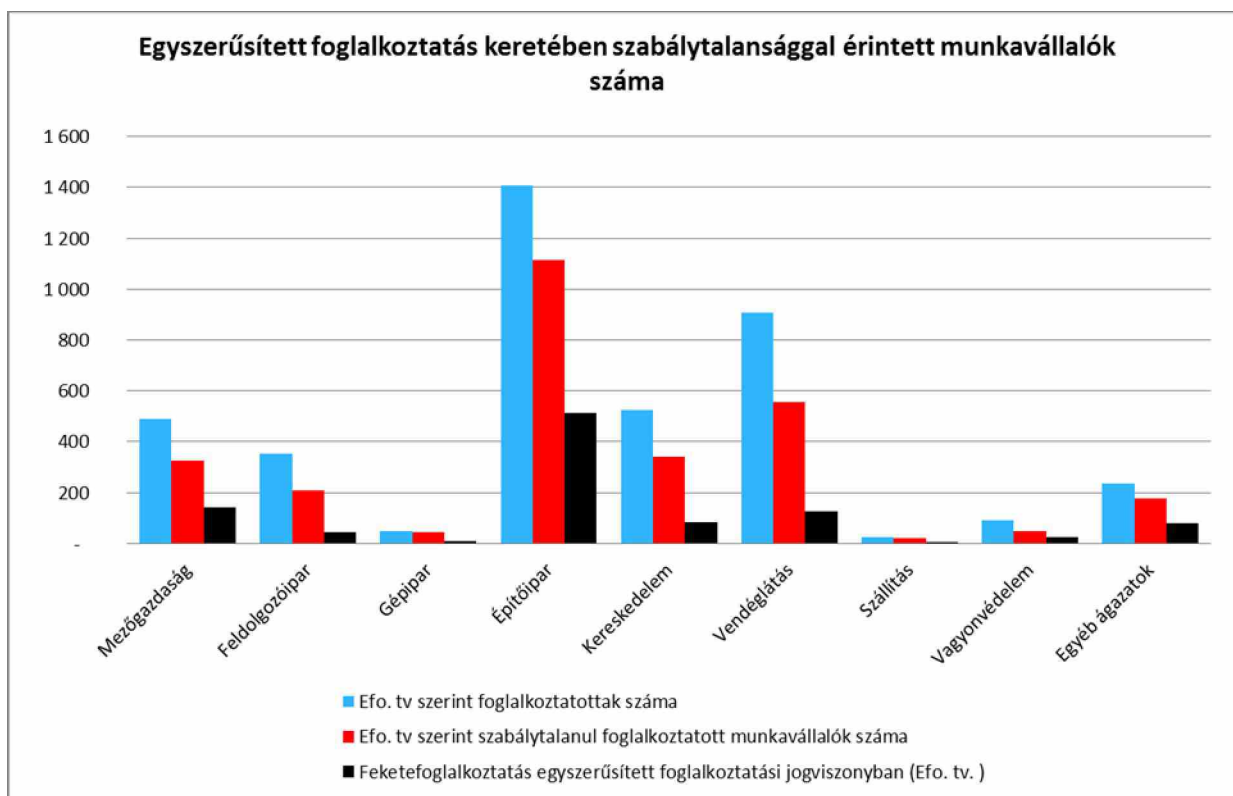

■ Szabálytalansággal érintett munkavállalók
■ Szabályosan foglalkoztatott munkavállalók

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint még mindig kiemelkedő szabálytalanság a **feketefoglalkoztatás**. A főbb **munkaügyi jogsértések 14 %-át** teszik ki a munkaszerződés és bejelentés nélküli szabálytalanságok. Ez **7 353 főt** jelent 2015. harmadik negyedévében, mely megközelítőleg azonos a 2014. év hasonló időszakához képest. A vizsgált időszakban a feketefoglalkoztatás a legtöbb esetben a munka törvénykönyve (Mt.) szerinti foglalkoztatás létrejöttéhez fűződő bejelentési kötelezettség elmulasztásával valósult meg, valamint nagy számban fordult elő munkaszerződés nélküli foglalkoztatás, továbbá az egyszerűsített foglalkoztatásra irányuló jogviszony (Efo.) létesítésével összefüggő bejelentés nélküli foglalkoztatás. Csekély mértékben fordult elő részmunkaidős bejelentés, teljes munkaidős foglalkoztatás esetén, valamint színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás, illetve a harmadik országbeliek engedély nélküli foglalkoztatása.

2015. januártól-szeptemberig tartó időszakban megállapítható, hogy egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban foglalkoztatott munkavállalók **69%-át** érintette valamilyen jogsértés. Külön kiemelhető, hogy az építőipari vállalkozások egyszerűsített foglalkoztatás keretében a munkavállalók közel 80%-át foglalkoztatják szabálytalanul.

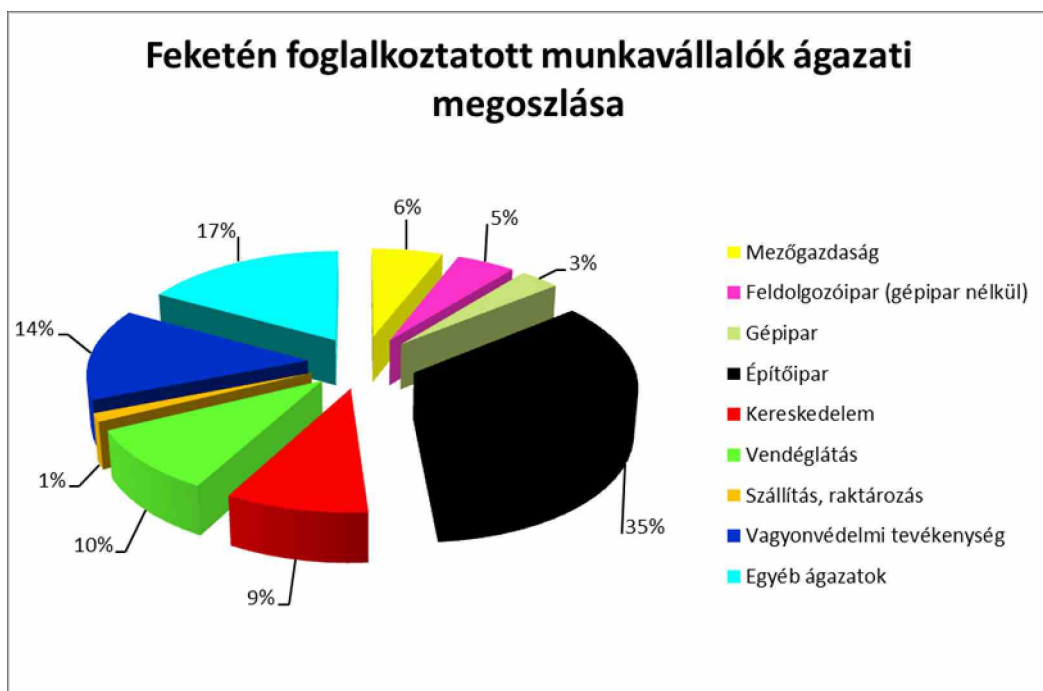
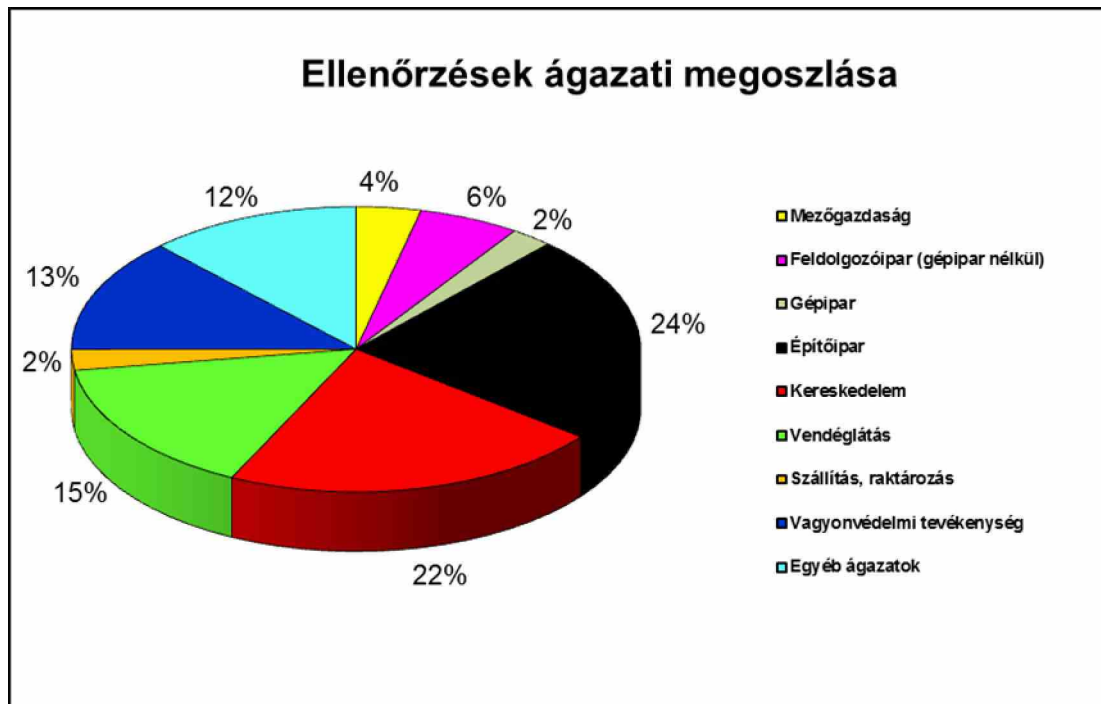
A gazdasági mutatók javulására figyelemmel a munkaügyi hatóság növelte az ellenőrzések arányát az építőiparban, amely így elérte a 24 %-ot (a 2014. évben ez az arány 19% volt). A tavalyi év azonos időszakához képest csökkent a „feketemunkások” aránya (37 %-ról **35%-ra**) az **építőipar területén**. Az ágazat a korábbi tapasztalatokkal megegyezően – változatlanul - a legtöbb bejelentés nélküli foglalkoztatott munkavállalót „adja”. A **mezőgazdasági vállalkozások** az összes bejelentés nélkül dolgozó munkavállaló **6 %-át** alkalmazták, amely a tavalyi 8%-hoz képest ugyan csökkenést mutat, ám ez kedvezőtlen eredmény ahhoz képest, hogy - csak úgy, mint a 2014. évben ilyenkor - a vizsgálatok 4%-a érte el ezt a szektort. A gépipart nem számítva a **feldolgozóiparban** a munkáltatók feketemunkát érintő jogsértési aránya ugyancsak szinte változatlan képet mutat, figyelemmel arra, hogy az **7%-ról** csupán **6 %-ra** „esett”.

A **személy- és vagyonvédelmi tevékenységet** ellátó munkáltatók adták az év háromnegyedéig a „feketemunkások” **14 %-át**, azaz a tavalyi év hasonló időszakához képest mért 12%-hoz növekedést mutat és továbbra is a „legfertőzöttebb” ágazatok között van. Az ellenőrzések 13 %-a esett a személy- és vagyonvédelem területére, mely a tavalyi év III. negyedévi 12%-ához képest enyhe növekedést jelent, amelynek egyik oka az ez év tavaszán elrendelt munkaerő-kölcsönzéssel kapcsolatos célvizsgálat megtartása, ahol a vagyonvédelmi munkáltatók ellenőrzése indokoltan súlyozottan fordult elő.

A **kereskedelmi vállalkozások esetében** a munkaszerződés és bejelentés nélküli munkavállalók aránya tavalyhoz képest csökkent, mivel 2014-ben 11%-át, míg 2015-ben a bejelentés nélkül dolgozók **9 %-át** foglalkoztatta ez az ágazat a vizsgált időszakban. Az

ellenőrzések száma viszont a tavalyi 25%-hoz képest a kereskedelem területén csökkent, ugyanis a vizsgált időszakban 22% volt az ágazatot érintő vizsgálati arány.

A **vendéglátásban** tavaly 9% volt az idén **10%** a munkaszerződés és bejelentés nélkül foglalkoztatott munkavállalók száma a januártól-szeptemberig tartó időszakban. Az ágazatot érintő ellenőrzések számában is minimális növekedés figyelhető meg, mivel idén az ellenőrzések 15 %-a volt ebben az ágazatban, a tavalyi 14 %-hoz képest.

A **munkaidővel, pihenőidővel és rendkívüli munkavégzéssel** kapcsolatos jogsértések (**14 518 fő**) száma szinte azonos a tavalyi év hasonló időszakában feltárt ilyen szabálytalanságok számával. Ezen jogsértések jellemzően a kereskedelem, vendéglátás és a feldolgozóipar (beleértve a gépipart is), valamint személy- és vagyonvédelem területén foglalkoztatott munkavállalókat érintették a legnagyobb számban. A tapasztalatok szerint gyakran előfordult, hogy a munkavállalókat a munkáltató nem tájékoztatta a munkaidő-beosztásról, illetve a munkaidőkeret kezdő és befejező időpontjáról. A dolgozók munkaideje sokszor meghaladta a napi, illetve a heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékét. E mellett a rendkívüli munkaidő szabályainak, valamint a munkaszüneti napon történő munkavégzés szabályainak megsértésével is lehetett találkozni. Pihenőidővel kapcsolatos jogsértéseket tekintve, több ízben megállapítható volt a napi, valamint heti pihenőidő hiánya, valamint rendszeres szabálytalanság, hogy a munkaközi szünetek nem a törvényben meghatározott mértékben lettek kiadva.

Példa: Egy Győr-Moson-Sopron megyei Kft. munkáltatót érintő ellenőrzés alapján megállapítást nyert, hogy a munkáltató az ellenőrzés alá vont - villanyszerelő munkakörű-munkavállalóiból

- 20 munkavállalót érintően a beosztás szerinti napi munkaidő maximális mértékére
- 10 munkavállalót érintően a napi pihenőidő minimális mértékére,
- 44 munkavállalót érintően a rendkívüli munkaidő maximális éves mértékére vonatkozó jogszabályi előírásokat megsértette.

Volt olyan munkavállaló, akinek a 2014. évben maximálisan elrendelhető 250 óra helyett 694,85 óra rendkívüli munkaidő került elrendelésre, illetve teljesítésre.

A munkáltató mindegyik munkavállaló esetében a jogszabályban előírtak szerint kifizette a rendkívüli munkaidőben történő munkavégzésekért járó munkabérekét és bérpótlékokat.

A **munkaidő-nyilvántartás hiányát**, vagy adatainak **valótlan rögzítését 14 288 főt érintően** tárt fel a munkaügyi hatóság, amely 2014. első kilenc hónapjához képest (22 384 fő) kiemelkedő csökkenést jelent. (A képet azonban árnyalja, hogy 2014. májusában egy gépipari cégnél több ezer munkavállaló esetében vizsgálták és állapították meg ugyanilyen nagyságrendben a joghely megsértését a felügyelők). A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos törvényi rendelkezések megszegése a korábbi évekhez hasonlóan a leggyakrabban előforduló szabálytalanság, a főbb jogsértéssel érintett munkavállalók **több mint negyedét** érinti. A munkaidő-nyilvántartással összefüggő jogsértéssel érintett munkavállalók legnagyobb része a feldolgozóipar (beleértve a gépipart is), valamint a kereskedelem területén munkát vállaló foglalkoztatottak közül került ki, valamint nagy számban fordul elő az építőipari ágazatban foglalkoztató munkáltatóknál is ezen szabálytalanság. A tapasztalatok szerint a foglalkoztatók nincsenek tisztában a munkaidő-nyilvántartás rendeltetésével, mely szerint annak hitelesen kell tükröznie a munkavállalók munka- és pihenőidejét. **A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések továbbá elfedik az esetleges munkabérrel, munkaidővel, illetve pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságokat is.** A munkaidő nyilvántartás hiányossága, vagy hiánya miatt nem ellenőrizhető a pihenőidőre, pihenőnapra, munkaszüneti napon történő munkavégzésre vonatkozó szabályok betartása és a pótlékfizetés teljesítése sem, tehát közvetetten a munkavállalók alapvető jogai sérülnek.

Példa: Közérdekű bejelentés alapján a hatóság munkatársai ellenőrzést tartottak egy Bács-Kiskun megyei telephelyen. A bejelentésben szerepelt, hogy a Kft. telephelyén a céggel

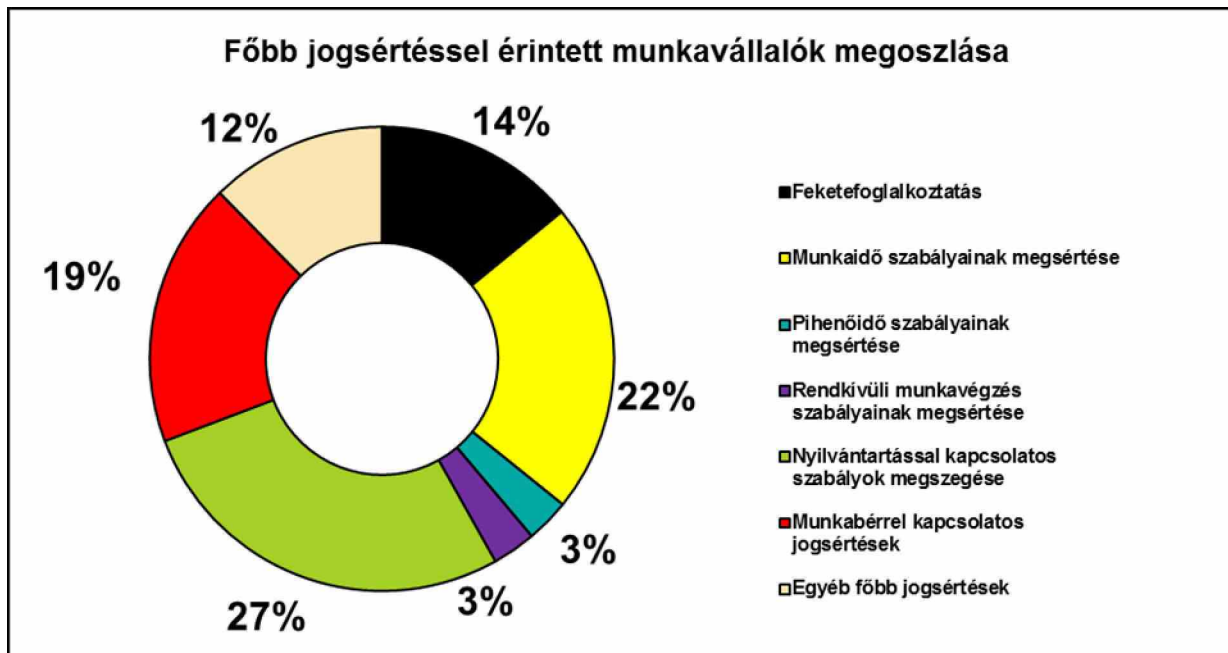
kapcsolatban álló munkaerő-kölcsönző cégek nem jelentik be a munkavállalóikat, ill. egymás között is cserélgetik az embereket. A helyszíni ellenőrzés során eljáró felügyelők összesen 7 főt találtak munkavégzés közben. A tanúk nyilatkozata szerint 5 fő egyszerűsített foglalkoztatás keretében, 2 fő megbízási szerződéssel került foglalkoztatásra. A helyszíni ellenőrzés során bemutatásra kerültek a munkavállalók munkaidő - nyilvántartásai. A helyszíni ellenőrzés, illetve a becsatolt iratok alapján megállapításra került, hogy a munkáltató összesen 5 fő munkavállalót egyszerűsített foglalkoztatás keretében kívánt foglalkoztatni, azonban nem minden munkavégzési napra jelentette be őket a NAV nyilvántartásába, így több esetben „feketén” voltak foglalkoztatva. 2 fő megbízási szerződéssel dolgozó munkavállaló esetében munkaviszony megállapítására került sor a munkaviszonyt „minősítő jegyek” alapján. Az eset érdekessége, hogy a hatóság részben a helyszíni ellenőrzés során lefényképezett munkaidő nyilvántartások alapján tudta megállapítani a feltárt szabálytalanságokat.

A **munkabérrrel kapcsolatos jogsértések** (kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimum szabályainak megsértése, a határidőben történő bérkifizetéssel összefüggésben megállapított jogsértés, az írásba foglalt és visszaellenőrizhető tartalmú bérelszámolás biztosításával kapcsolatos hiányosságok, stb.) mértékét jól mutatja, hogy **az összes főbb szabálytalansággal érintett foglalkoztatott közel ötödét (9 637 fő) érintették** a vizsgált időszakban. Ezen belül a legjelentősebb **a munkabér védelmére vonatkozó szabályok**, illetve a **pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése** volt, azon belül is jelentős számú munkavállaló szenvedte el a vasárnapi munkavégzés ellentételezésének elmaradását. A tavalyi évben 12 393 főt érintettek a munkabérrrel kapcsolatos szabálytalanságok, így ezzel kapcsolatosan kedvező tendencia figyelhető meg az idei év első felében.

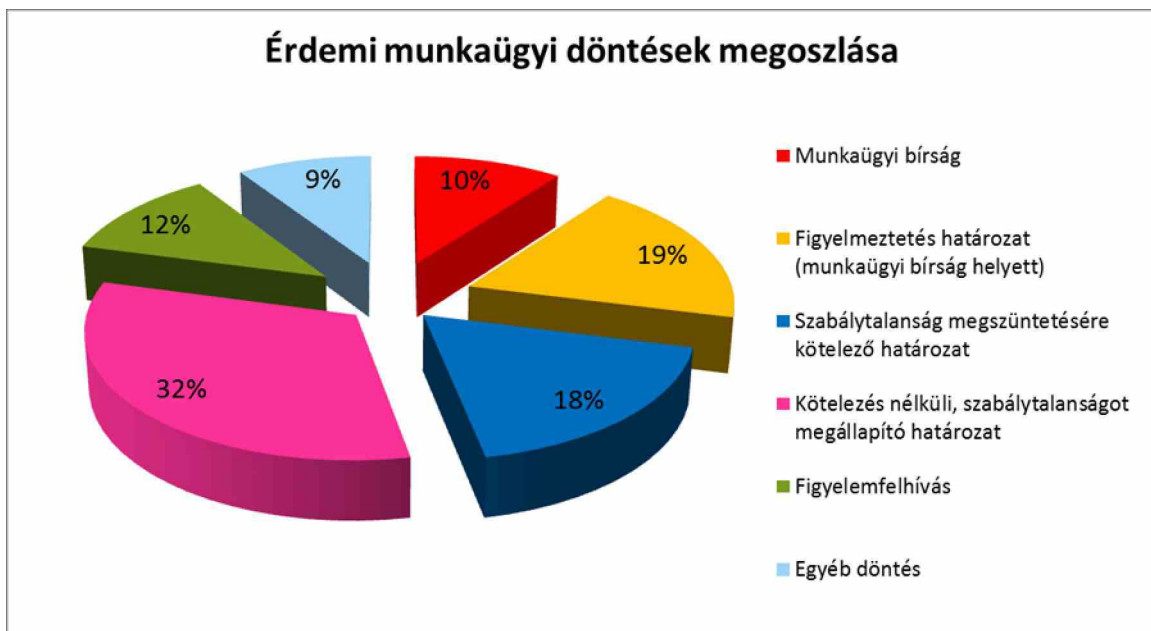
A munkáltatók gyakran nem tesznek eleget határidőben a munkabér fizetési kötelezettségüknek, és továbbra is előfordul, hogy minimálbért fizetnek annak a munkavállalónak, akit garantált bérminimum illetne meg. A munkaügyi hatóság a vonatkozó törvényi rendelkezés szerint a munkabért nem, vagy nem időben fizető munkáltató részére minden esetben lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás során az elmaradt bért egy kitűzött határidőn belül megfizesse, melynek következtében mentesül az egyébként kötelező munkaügyi bírság megfizetése alól. **A hatóság ily módon is tudja segíteni azt, hogy a munkáltató a munkavállalók jogszerűen járó munkabérének kifizetésére és ne egy esetleges bírságösszeg kiegyenlítésére fordítsa anyagi erőforrásait.**

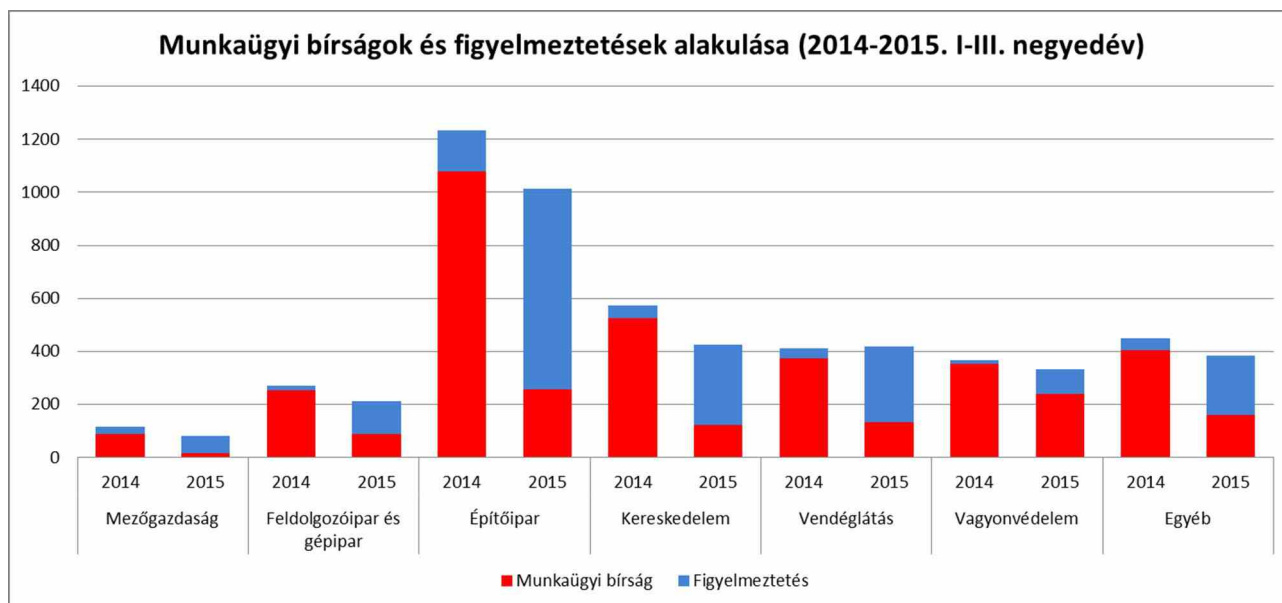
Jelentős számban előforduló munkaügyi szabálytalanság a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő – a munkavállalót megillető – **igazolások kiállításának és kiadásának**, valamint a munkaviszony megszűnéséhez, megszüntetéséhez kapcsolódó **elszámolásnak az elmaradása**, mely jogsértések általában munkáltatói mulasztásból erednek, bár előfordul, hogy megromlik a felek között a viszony vagy elszámolási vita alakul ki és a munkáltatók szándékosan visszatartják az igazolásokat. Az is előfordult már, hogy a munkavállaló akkor szembesül azzal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztatták, mikor a munkavégzést követően a munkáltató nem adja ki a kilépő igazolásokat.

Több ellenőrzött munkáltató sem tartotta be a szabadság kiadására vonatkozó szabályokat, amely jogsértések túlnyomó többségét már évek óta a feldolgozóipar területén munkát vállaló foglalkoztatottakkal szemben követik el. Gyakori, hogy a nyilvántartáson „kiírt” szabadságot a munkáltató ténylegesen nem adja ki, a munkavállalók valójában munkát végeznek.

2015. szeptemberig a jogsértéseket elkövető **8 942 munkáltató** közül **1 016 vállalkozással szemben** alkalmaztak az elsőfokú munkaügyi hatóságok **munkaügyi bírságot**, összesen **169 010 000 Ft összegben**. A munkaügyi hatóság a Kúria 2/2013. KMJE jogegységi határozatára tekintettel a kis és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Kkv. tv.) 12/A. § (1) bekezdése alapján munkaügyi bírságot helyettesítő **figyelmeztetést** 1 854 esetben hozott. Több ízben **szabálytalanság megszüntetésére kötelezést** (1 779 db), valamint szabálytalanságot megállapító határozatot (3 199 db) hoztak a hatóság munkatársai. **Az érdemi döntések 90%-a tehát anyagi szankció nélküli intézkedés volt.**

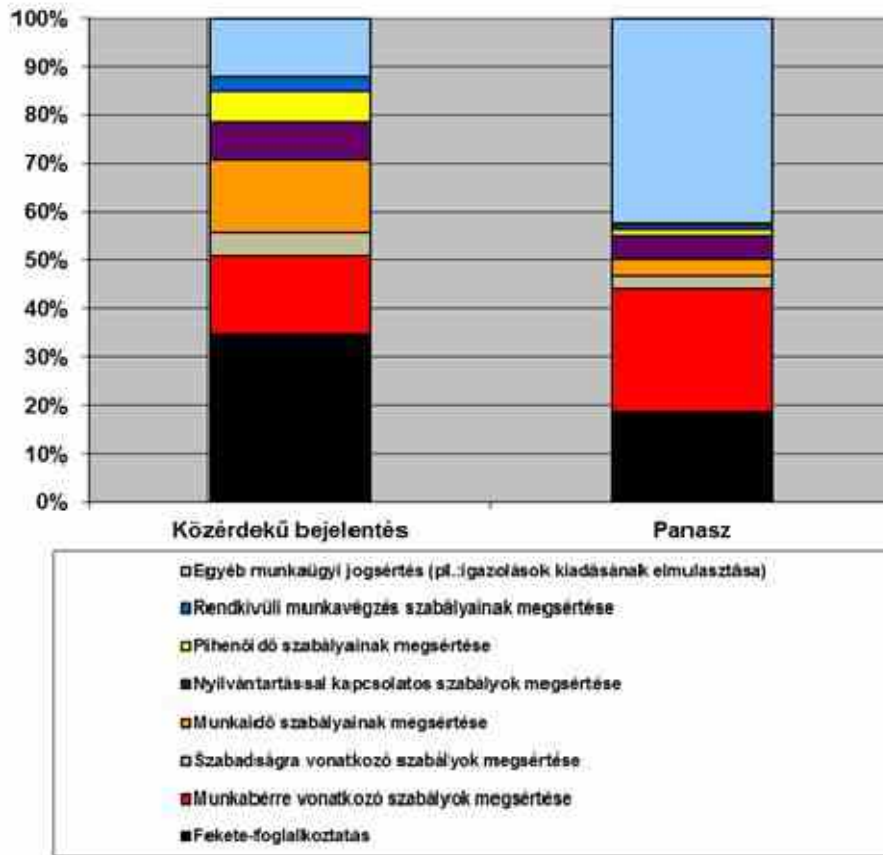

A tavalyi évhez képest a 2015. év első kilenc hónapjában a munkaügyi hatósághoz érkezett **bejelentések száma csökkent.**

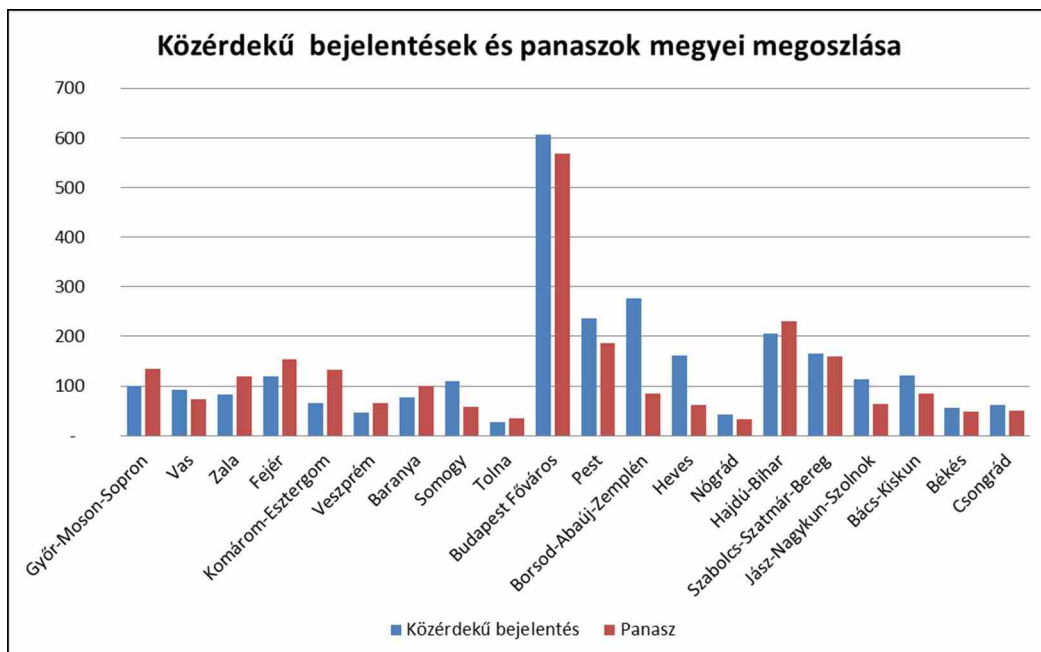
Míg 2014. év I-III. negyedévében a közérdekű bejelentések és a panaszok száma **5 793** volt, addig 2015-ben ez a szám **5 207**. **A bejelentések 53 %-a közérdekű bejelentés, 47 %-a panasz** volt, a névtelen bejelentések aránya 28 %-ot tett ki. A tavalyi esztendő hasonló időszakához képest csökkent a közérdekű bejelentések aránya, míg a panaszoké nőtt, a névtelen jelzések aránya pedig két százalékponttal alacsonyabb a tavalyi év egyező időszakában mértektől.

A legtöbb jelzés a feketefoglalkoztatás tárgyában érkezett a hatósághoz, 2015. első kilenc hónapjában. Közérdekű bejelentéseken belül az említett jogsértésen túl kiemelkedő számú volt a munkabérrel, valamint munkaidővel kapcsolatos, bejelentések száma, míg a panaszbejelentéseken belül a vizsgált időszakban jelentős számban fordult elő az „egyéb munkaügyi jogsértés” kategóriába tartozó jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal kapcsolatos szabálytalanság jelzése, valamint szintén nagy számban fordult elő munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságok bejelentése. Fontos kiemelni, hogy egy adott munkáltatóra nézve nem egyszer több bejelentés is érkezik a hatósághoz, amelyek többségében megalapozottnak bizonyulnak.

Közérdekű bejelentések és panaszok témakör szerinti megoszlása (2015. III. negyedév)

Közérdekű bejelentések és panaszok megyei megoszlása

Példa: Közérdekű bejelentés alapján munkaügyi ellenőrzés indult egy Csongrád megyei munkavégzési területen, ahol az ellenőrzés megkezdésekor 56 munkavállaló végzett munkát a munkáltató részére, telefonos ügyfélszolgálati (operátor) munkakörben. Az ellenőrzés eredményeképpen megállapításra került, miszerint a munkáltató 66 munkavállaló vonatkozásában nem fizette meg a garantált bért, továbbá 111 munkavállaló vonatkozásában,

az illetékes NAV felé történő bejelentési kötelezettségének késedelmesen tett eleget. A munkáltató a 66 munkavállalót érintően, az eljárás során, a határozat meghozataláig a garantált bért 2015. január 01. napjától visszamenőleg megfizette, az ezzel kapcsolatos dokumentációkat bemutatta.

2. Az ellenőrzések összesített tapasztalatai*

a) Építőipar

A vizsgált időszakban a munkaügyi ellenőrzések 24 %-át ebben az ágazatban tartották (3 227 db). A jogsértő munkáltatók által elkövetett súlyos szabálytalanságok 2 334 db ágazatot érintő intézkedést, valamint 257 db munkaügyi bírságot vontak maguk után 37 175 000 Ft összegben.

Az ágazatban továbbra is a feketefoglalkoztatás a legtipikusabb szabálytalanság, melynek kapcsán a legtöbb intézkedés született és a legmarkánsabb munkavállalói érintettség volt tapasztalható mind az építőipart érintő egyéb jogsértésekhez, mind a többi ágazat feketefoglalkoztatási adataihoz mérten.

A feketefoglalkoztatás szerkezeti megoszlása kapcsán megállapítható, hogy legtipikusabb formája a munkaviszonyhoz, illetve egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó bejelentés hiánya, egyéb formái (pl.: színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás) nem jellemzők az építőiparban.

Általános tapasztalatként elmondható, hogy a több évtizedes múlttal rendelkező nagyvállalkozásokat leszámítva az építőiparban tevékenykedő munkáltatók továbbra sincsenek tisztában a munkaügyi szabályokkal, mivel sokszor a jogszabályok ismeretének hiányára, illetve egyéb okokra hivatkoznak az ellenőrzések során. A jogkövető magatartás hiányára utal továbbá az a rendszeres jelenség, amikor a munkavállalói telefonos jelzést követően a munkáltatók az ellenőrzés megkezdését követő pár percen belül bejelentik a foglalkoztatottakat. Ennek oka, hogy főleg a nehezen megközelíthető helyeken fellelhető munkáltatók bíznak a hatósági ellenőrzés elmaradásában, ezért nem jelentik be a munkavállalókat, csak abban az esetben ha ellenőrzésre kerül sor.

Példa: A Somogy Megyei Kormányhivatal munkaügyi ellenőrzési feladatokat ellátó kormánytisztviselői 2015. szeptemberében munkaügyi ellenőrzést tartottak egy építési területen. Az ellenőrzés során a munkavégzés közben talált 3 munkavállaló tanúként került meghallgatásra. A munkavállalók az ellenőrzés napján szóbeli megállapodás alapján, egyszerűsített foglalkoztatás keretében, alkalmi jelleggel segédmunkás, illetve kőműves munkakörben 7:30-16:00 óráig végeztek munkát. Munkaszerződést, egyéb szerződést nem írtak alá, vállalkozói engedélyük nincsen. A munkavégzés feltételeiről a Kft. nevében az ügyvezetővel szóban állapodtak meg, ő irányította, utasította és ellenőrizte a munkájukat, ő határozta meg a munkavégzés helyét és idejét. A munkavállalók a munkavégzésért megállapodás szerint 5.000 Ft/nap (segédmunkás) illetve 6.000 Ft/nap (kőműves) összeget kaptak a Kft. nevében. Munkaidő-nyilvántartást nem vezettek a munkahelyen.

* Forrás: az I. fokú munkaügyi hatóságok 2015. III. negyedéves beszámolója

b) Mezőgazdaság

A mezőgazdasági ágazatra 2015. III. negyedévére az ellenőrzések 4 %-a esett (499 db) összesen 227 intézkedés született és 15 munkáltatóval szemben 3 840 000 Ft összegben kellett a munkaügyi bírság eszközével élni.

Egyes megyékben a mezőgazdaságnak hagyományosan jelentős szerepe van. Az ágazatban jelen vannak az alkalmi munka keretében foglalkoztatók és a nagyobb volumenű mezőgazdasági termelésre berendezkedett – nagy létszámú munkaerőt foglalkoztató - vállalkozások is.

A mezőgazdasági ágazatban jellemző leginkább az atipikus foglalkoztatás (többnyire egyszerűsített foglalkoztatás keretében mezőgazdasági idénymunka), ezzel összhangban a munkaügyi hatóság a legnagyobb arányban ezen ágazatban tárta fel az egyszerűsített foglalkoztatás bejelentésének elmulasztását. Az ellenőrzések során az ágazatban dolgozó munkavállalók gyakran nyilatkozzák, hogy tudomásuk szerint egyszerűsített foglalkoztatás keretén belül mezőgazdasági idénymunka jelleggel dolgoznak a munkáltatónak, ám a bejelentésük ténylegesen nem történik meg.

Az ágazat egyik sajátossága, különösen a határ menti megyékben, hogy jelentős számban foglalkoztatnak külföldi állampolgárságú munkavállalókat a munkáltatók.

Összességében a súlyos jogsértést elkövetett munkáltatók számának csökkenésével pozitív elmozdulás figyelhető meg a mezőgazdaság területén.

Példa: 2015. szeptemberében helyszíni munkaügyi ellenőrzést tartottak a munkaügyi hatóság munkatársai egy Baranya megyei almás munkaterületen, ahol munkavégzés közben találtak 3 munkavállalót. A munkavállalók a helyszínen egyszerűsített foglalkoztatásra hivatkoztak, munkáltatóként egy egyéni vállalkozót jelöltek meg. A helyszínen a munkáltató jegyzőkönyvi nyilatkozatában előadta, hogy a 3 munkavállaló tekintetében az illetékes adóhatóság felé történő bejelentésnek az ellenőrzés megkezdéséig nem tett eleget. A 3 gyümölcszedő munkakörben foglalkoztatott munkavállaló jogviszonyát a hatóság munkaviszonnyá minősítette és a munkáltató részére a KKV-kra vonatkozó szabályok alapján figyelmeztetés határozatot kiadmányozott. A munkáltató bejelentési kötelezettségének utólag eleget tett.

c) Kereskedelem

2015. első kilenc hónapjában a vizsgálatok több mint ötöde (2 940 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 3 293 db intézkedés mellett 134 db munkaügyi bírság került kiszabásra 13 400 000 Ft összegben.

Az ágazatban a főbb jogsértések mindegyikével nagy számban lehet találkozni. A legtöbb intézkedés a munkaidő-nyilvántartás nem megfelelő vezetése, illetve a munka- és pihenőidővel kapcsolatos jogsértések miatt született. Fontos kiemelni továbbá, hogy a munkabérrel kapcsolatos intézkedések száma ezen ágazatban volt a legmagasabb. Mindemellett a feketefoglalkoztatás is jelen van a kereskedelemben.

A kereskedelem területén hozták a kormányhivatalok a legtöbb intézkedést a munkaidő-nyilvántartás nem megfelelő vezetése miatt. Sok esetben a munkavállalók által vezetett

nyilvántartás nem naprakész vagy nem fellelhető a munkavégzés helyén. Még mindig sokszor találkoznak a hatóság munkatársai azzal a munkáltatói kifogással, hogy a munkavállaló „nem írta be magát a jelenléti ívre”. Emellett előfordult, hogy csak az egyszerűsített foglalkoztatás keretében foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozóan nem vezette a munkáltató a munkaidő-nyilvántartást, mivel abban a hiszemben volt, hogy az alkalmilag foglalkoztatottak esetében ilyen jellegű kötelezettsége nincsen.

A munka- és pihenőidővel kapcsolatos jogsértések a kereskedelem területén leggyakrabban az írásbeli munkaidő-beosztás hiánya, illetve a munkaidőkeretre vonatkozó törvényi előírások megsértése kapcsán fordult elő (gyakran foglalkoztatnak munkavállalókat egyenlőtlen beosztás alapján munkaidőkeret vagy elszámolási időszak meghatározása nélkül, illetve, ha meghatároznak munkaidőkeretet, annak kezdő- és befejező időpontját írásban nem közlik a munkavállalókkal). Előfordul továbbá a napi vagy heti munkaidő törvényi mértékének megszegése.

A kiskereskedelmi egységekben továbbra is megfigyelhető, hogy az egyéni vállalkozó, vagy a társas vállalkozás vezetője végez munkát személyesen.

A feketefoglalkoztatásról elmondható, hogy a kereskedelmi ágazat azon foglalkoztatási gyakorlata, mely szerint a munkavállalók teljes munkaidőben dolgoznak részmunkaidős bejelentés mellett az utóbbi időhöz képest szórványosan fordul elő és jellemzőbb lett a „sima” feketefoglalkoztatás. A részmunkaidőben történő bejelentés teljes munkaidős foglalkoztatás mellett feltehetőleg sokkal nagyobb mértékben fordul elő, de a munkavállalók a munkáltató retorziója miatt nem mernek nyilatkozni, így ezen szabálytalanság bizonyítása nehézkes a hatóság munkatársainak.

Példa: Munkaügyi ellenőrzést tartottak a hatóság munkatársai egy tolna megyei kereskedelmi egységben, ahol munkavégzés közben találtak 4 munkavállalót. A munkavállalók eladó-pénztáros, boltvezető munkakörben dolgoztak. Az ellenőrzés eredményeképpen megállapítást nyert, hogy a munkáltató nem a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően vezetett munkaidő-nyilvántartást, megsértette a munkaközi szünet mértékére, a napi munkaidő mértékére, valamint a szabadság kiadására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A munkáltatóval szemben munkaügyi szabálytalanság megszüntetésére kötelező, munkaügyi szabálytalanság fennállását megállapító I. fokú határozat került kiadmányozásra.

d) Vendéglátás

A 2015. év január-szeptemberében a vizsgálatok 15 %-a (2 096 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 2 185 db intézkedés mellett 134 db munkaügyi bírság került kiszabásra, összesen 16 985 000 Ft összegben.

Az ágazatban hasonlóan a kereskedelemhez kiemelkedő a munkaidő-nyilvántartás hiánya vagy hiányos vezetése és a munkaidővel kapcsolatos jogsértések (napi, heti munkaidő megengedett mértékének túllépése, munkaidő-beosztás hiánya). Utóbbi szabálytalanságok rendszeresen összekapcsolódnak, hiszen vagy a munkavállaló dolgozik a megengedett munkaidőn felül (munkaidővel kapcsolatos szabálytalanság), vagy ami lényegesen gyakoribb, hogy ennek

leplezése valósul meg szabálytalan nyilvántartással.

Nagy számban fordul elő továbbá a munkaszerződés, illetve bejelentés nélküli foglalkoztatás mind rendes, mind egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban.

A munkabérrel kapcsolatos jogsértésekkel kapcsolatos intézkedések száma a kereskedelmi ágazat után itt a leggyakoribb, azon belül a pótlékok (műszakpótlék, illetve munkaszüneti napi és rendkívüli munkáért járó pótlék) megfizetésének elmaradása a tipikus munkabérrel kapcsolatos szabálytalanság.

A tapasztalatok alapján elmondható az ágazatról, hogy a kisebb létszámú munkavállalót foglalkoztató munkáltatók egy minimális számú bejelentett dolgozót alkalmaznak, majd a további munkaerőigényüket egyszerűsített foglalkoztatás keretében alkalmazott munkavállalókkal egészítik ki vagy maga a vállalkozás vezetője látja el a tevékenységet.

Érdekességként megemlíthető a munkaügyi hatóság olyan esetet is feltárt, amikor a munkáltató a vendéglátó-ipari egységben pultos munkakörben munkát végző munkavállaló részére készenléti jellegű munkakört határozott meg. Volt olyan foglalkoztatási gyakorlat is a vendéglátásban, hogy a telepített munkavégzési helyen működő munkáltató a pultos munkakörben foglalkoztatott munkavállalót behívásos munkaviszony keretében foglalkoztatta. Szintén újdonság volt, hogy kötetlen munkarendben foglalkoztatták a munkavállalót pultosként úgy, hogy munkaideje teljes egészét a nyitvatartási időhöz igazodóan a vendéglátóhelyen kellett ledolgoznia. E példák is alátámasztják a sokrétű munkáltatói „trükközések” jelenlétét a vendéglátás területén.

Példa: Egy Komárom-Esztergom megyei pizzériával szemben panaszbejelentés érkezett 2015. júliusában, miszerint a Kft. szóbeli megállapodás alapján, munkaszerződés és bejelentés nélkül foglalkoztatta a panaszos munkavállalókat.

Az ellenőrzés időpontjában 2 fő munkaszerződés és bejelentés hiányában végzett munkát közel két hónapja.

Az egyik panaszos esetében a 2015. júniusában megkezdett munkaviszonyt a munkáltató időben bejelentette, azonban a felek nem kötöttek írásban munkaszerződést az ellenőrzés megkezdésének időpontjáig.

Egy fő munkavállaló foglalkoztatása írásba foglalt munkaszerződéssel és bejelentéssel történt 2015 februárjától, azonban a munkavállalót a munkáltató „kijelentette” 2015. júniusában. A munkaviszony a valóságban nem szűnt meg, 2015. június - július között a munkavállaló továbbra is rendszeresen dolgozott, ellátta munkaköri feladatait.

e) Feldolgozóipar és gépipar

A munkaügyi hatóság ebben a szektorban tartotta az ellenőrzések 8 %-át (1 103 db). Az ágazatban tevékenykedő foglalkoztatók vonatkozásában összesen 1 197 intézkedést hoztak a kormányhivatalok. Idén a vizsgált időszakban 89 db munkaügyi bírság (15 240 000 Ft összegben) született a feldolgozóipar és gépipar területén.

A munkaügyi ellenőrzés szempontjából iparági sajátosságnak mondható, hogy a feltárt jogsértések az esetek számottevő részében nagyobb munkavállalói csoportot érintenek, de volt

példa néhány főt érintő szabálytalanságra is. 2015. I-III. negyedévében jellemzően a munkaidő nyilvántartására (hiányos nyilvántartás), illetve a munkabérre vonatkozó rendelkezések (pótlékokra, munkabér védelmére vonatkozó szabályok) megszegése fordult elő. Sok munkavállalót érintett továbbá munkaidővel kapcsolatos törvényi rendelkezések megsértése, valamint a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiállításának és kiadásának elmulasztása. Előfordult továbbá a munkaközi szünet nem megfelelő biztosítása. Például esetenként a többműszakos munkaidő-beosztásban foglalkoztatott munkavállalók részére egybefüggően 20 perc munkaközi szünet nem volt biztosított. Más esetben a munkaterületen munkát végző munkavállalók a technológia és a kevesebb létszám miatt nem tudták a munkavégzés megszűnésével a munkaközi szünetekre előírt 20 percet igénybe venni.

A kisebb létszámot foglalkoztató üzemek esetében több alkalommal előfordult, hogy a hatóság egyáltalán nem, vagy csak nehézségek árán jutott be (zárt kapuk, kamera, kuttyák, stb.) a munkavégzés helyére. A korábbi éveknek megfelelően az idei év első kilenc hónapjában is a feldolgozóipar területén fordult elő a leggyakrabban, hogy harmadik országbeli munkavállalókat szabálytalanul (engedély nélkül) foglalkoztattak a munkáltatók.

Egyes megyékben a bejelentések száma a feldolgozóipari munkáltatókkal szemben történt legnagyobb számban, de elmondható, hogy országszerte jelentős a közérdekű bejelentések és panaszok száma az ágazatban.

Példa: Fejér megyében 2015. augusztusában e-mailen keresztül panaszt tett egy munkavállaló, hogy a munkáltatónál 2015. augusztus 20-án, ünnepnapon munkavégzést rendeltek el.

A panaszt követően a bejelentőtől e-mailben részletes tájékoztatást kértek a hatóság munkatársai, de az e-mailt nem lehetett a megadott címre postázni, mivel az e-mail cím nem létezett, ezért 2015. augusztus 24-én helyszíni munkaügyi ellenőrzést tartott a munkaügyi hatóság.

Az ellenőrzés során a munkáltató elismerte, hogy 317 fő munkavállalót 2015. augusztus 20-án, munkaszüneti napon foglalkoztatott, annak ellenére, hogy erre a jogszabályok szerint nem lett volna lehetősége.

f) Nyomozási és biztonsági tevékenység

Az ellenőrzések 13 %-a (1 753 db) érintette a személy- és vagyonvédelmi ágazatot 1 099 db intézkedéssel. A lefolytatott vizsgálatokból 147 végződött munkaügyi bírsággal (28 630 000 Ft).

A munkaügyi ellenőrzések alapján megállapítható, hogy a bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett az ágazatban jelen levő foglalkoztatók a munkaidővel, nyilvántartási kötelezettséggel, munkabérrel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket sem tartják meg. A jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiállításának és kiadásának elmulasztása miatt – a kereskedelmi ágazattal egyetemben – a vagyonvédelem területén kellett a legtöbb intézkedést hozniuk a munkaügyi felügyelőknek.

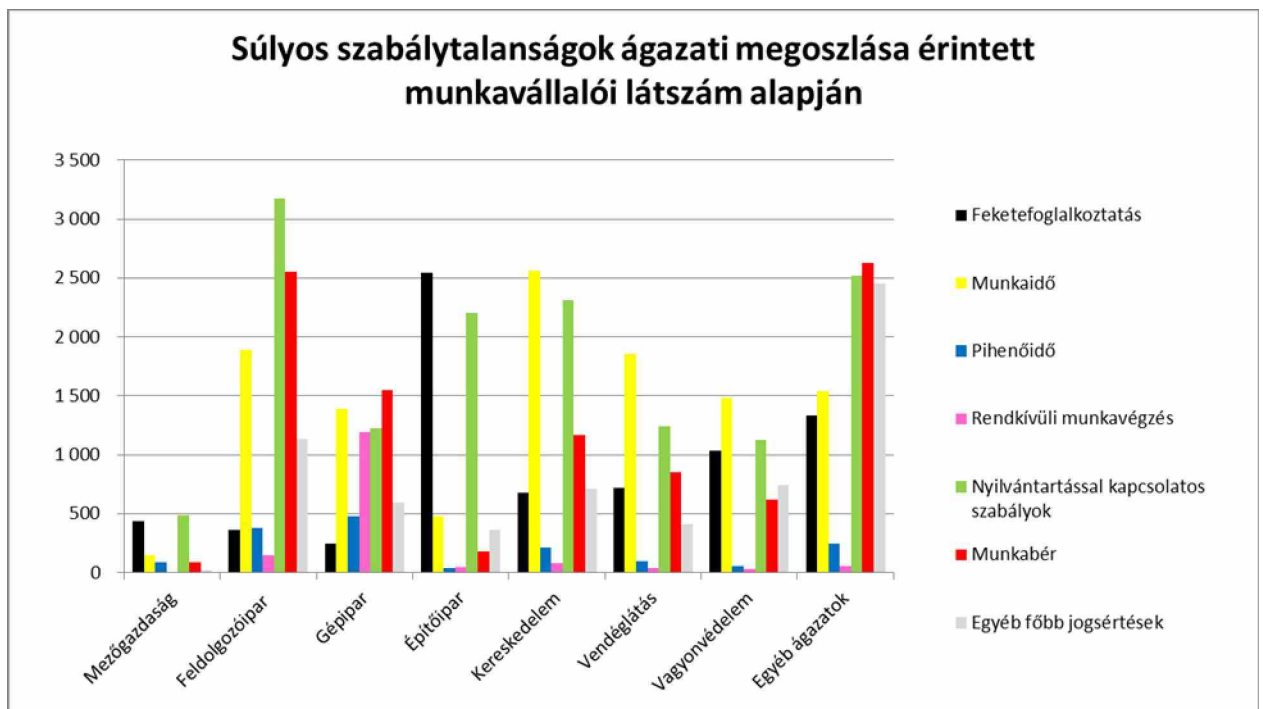
Továbbra is probléma, hogy az ellenőrzés alá vont munkáltatók a hivatalos, cégkivonatban szereplő címeiken nem elérhetőek, nem vesznek tudomást az ellenőrzésről, a munkáltatókat nem érdekli a vizsgálatok kimenetele. Az ágazat munkáltatóinak jelentős része – többnyire a

vagyonvédelmi ágazat kis és középvállalkozásai - láthatóan nem is törekszik a szabályos működésre, sőt minden lehetséges eszközzel akadályozza az ellenőrzéseket. Gyakran előfordul, hogy az ellenőrzésekkor a munkáltató kiléte is kétséges, a meghallgatott munkavállalók nem tudják megnevezni a foglalkoztatójukat. Sok az újonnan alakult cég, ahol az ügyvezető külföldi lakhellyel rendelkezik, megfigyelhető, hogy a legtöbb helyen a munkáltató személye két-háromhavonta változik. A vagyonvédelmi cégek általában budapesti székhellyel működnek, több alkalommal fiktív a székhelycím. Ebből adódóan a megkeresések ismeretlen helyre költözött jelzéssel érkeznek vissza. A vagyonvédelmi cégekkel szemben lefolytatott ellenőrzések, illetőleg eljárások általában hosszabb ideig tartanak, tekintettel arra, hogy a szükséges döntéseket általában hirdetmény útján, vagy kézbesítési vélelem beálltával kézbesíti a hatóság. A hatósággal együtt nem működő vállalkozások magas száma miatt ebben az ágazatban szükséges – a munkaügyi szankciókon túl - számos esetben eljárási bírságot is alkalmazni.

A munkavállalók jelentős részét az alvállalkozások számának korlátozását előíró jogszabály hatására munkaerő-kölcsönző cégek foglalkoztatják, azonban a munkáltatói jogokat a kölcsönvevő helyett általában a kölcsönbeadó gyakorolja, megtartva ezzel a korábban jellemző alvállalkozói jogviszony jelleget. Ennek keretében a kölcsönbeadó irányítja és ellenőrzi a munkavállalók munkavégzését és vezeti a munkaidő-nyilvántartást, sok esetben a munkavállalók előtt nem ismert a kölcsönbeadó vagy a kölcsönvevő személye. Az ellenőrzések sokszor fényt derítettek arra, hogy a kölcsönbeadók jogellenesen folytattak munkaerő-kölcsönzési tevékenységet, a munkavállalók munkaszerződésében megjelölt nyilvántartásba vételi szám ténylegesen nem is létezett.

Vannak azonban megyék (pl.: Komárom-Esztergom), ahol a munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatás – jogszabályváltozás miatt – a korábbi évekkel ellentétben jelentős mértékben **csökkent**.

Példa: Munkaügyi ellenőrzést tartottak a hatóság munkatársai egy heves megyei munkahelyen. Megállapításra került, hogy a munkahelyen a vagyoni tevékenységet vállalkozási szerződés alapján X. Kft. mint fővállalkozó végzi. A fővállalkozó alvállalkozót vont be a feladat ellátásába, Y Kft., mint kölcsönvevő személyében. Az ellenőrzéssel érintett munkahelyen 3 fő vagyoni munkavállaló foglalkoztatója a Z. Kft., mint kölcsönbeadó volt. Az ellenőrzés megállapította, hogy a kölcsönbeadó az általa foglalkoztatott 3 fő munkavállaló biztosítási jogviszonyának kezdetét az állami adóhatóság felé késedelmesen teljesítette, továbbá a munkavállalók részére az alapbéren felüli munkaszüneti napi és éjszakai pótlékokat nem fizette meg a vizsgált időszakban.

3. Utóellenőrzés

Utóellenőrzés keretében elsősorban a jogviszony bejelentésére kötelező határozatok teljesítését vizsgálta a munkaügyi hatóság. Ha a munkáltató a határozati kötelezést nem teljesítette, a hatóság eljárási bírságot szabott ki. Az ellenőrzések során feltárt feketefoglalkoztatás legalizálását a munkáltatók a legtöbb esetben már az ellenőrzést követően, annak hatására még a határozat meghozatala előtt, az eljárás során megtették.

Az utóellenőrzések során a jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyában kiadmányozott döntések alapján 6 838 fő munkavállaló jogviszonyának rendezése volt vizsgálható, mely létszám 94 %-ának utóellenőrzésére került sor.

A jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyban kiadmányozott határozatok alapján 2 674 munkáltató volt vizsgálható utóellenőrzéssel, melyből a foglalkoztatók 93 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A „feketefoglalkoztatással” kapcsolatos **utóellenőrzés jelentősége** azért kiemelkedő, mert a kötelezés végrehajtásával teljesül az ellenőrzés célja. A munkaügyi hatóság ezáltal tud **hozzájárulni a legális adózó munkahelyek számának növeléséhez, a munkavállalók alapvető jogainak** (biztosított jogviszony, tényleges szolgálati idő rögzítése, egyéb jogviszonyhoz kapcsolódó szabályok betartatása, stb.) **védelméhez, valamint a tisztességes verseny érvényre juttatásához és a jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentéséhez.**

4. Társhatósági ellenőrzések

A **társhatóságok közreműködésével** 2015. első kilenc hónapjában **2 556 munkaügyi ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat közel 20 %-át jelenti.

A legtöbb esetben a rendészeti szervek működtek közre. A munkaügyi hatóság a rendőrség segítségét rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kéri, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató megghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2015. első háromnegyed évében a rendőrhatósággal közösen 850 ellenőrzést folytattak le a munkaügyi hatóság képviselői.

Sok esetben a társhatóságok felkérésére történik a közös ellenőrzés, azonban számos alkalommal a felügyelőségek kezdeményezik a társszervek részvételét. A munkaügyi hatóság a vizsgált időszakban a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal, valamint a kormányhivatalok fogyasztóvédelmi valamint a népegészségügyi feladatokat ellátó szervezeti egységeinek közreműködésével összesen 461 db vizsgálatot folytatott le.

Példa: 2015. augusztusában bejelentés alapján munkaügyi ellenőrzésre került sor, egy budapesti bútorgyárban, ahol 49 munkavállalót találtak munkavégzés közben kárpitos, asztalos, előkészítő, csomagoló munkakörben, a hatóság munkatársai. A hatósági nyilvántartás lekérdezése alapján megállapításra került, hogy 34 fő munkavállaló bejelentése az ellenőrzés megkezdéséig nem történt meg. A helyszínen tanúként került meghallgatásra 30 fő munkavállaló. 4 fő munkavállaló a rendőri biztosítás ellenére távozott a meghallgatás helyéről. A helyi munkavezető róluk érdemben nyilatkozni nem tudott. A 30 fő egybehangzóan úgy nyilatkozott, hogy jelenleg próbaidejét tölti és szóbeli megállapodás alapján végzi munkáját. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal munkatársai engedély nélküli harmadik országbeli munkavállalóval nem találkoztak. A munkáltató, kis-és középvállalkozásnak minősül, így a hatóság a vonatkozó szabályozás szerint járt el vele szemben.

Az ellenőrzés a társhatósági együttműködés és alapos felkészülés pozitív példája. A helyszíni ellenőrzés 3 előzetes helyszíni felderítés előzte meg, hogy a kellő létszámmal legyen majd megvalósítva az ellenőrzés és ahhoz kellő helyismerettel rendelkezzenek a hatóság munkatársai. Az akcióban 8 munkaügyi, 3 munkavédelmi ellenőrzésre jogosult

kormánytisztviselő, 8 rendőr, valamint a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2 munkatársa vett részt.

5. A közigazgatás szolgáltató jellegének érvényesülési formái

A Nemzetgazdasági Minisztérium a munkaügyi hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos állami irányítási feladatokat lát el, illetve részt vesz a munkaügyi előírások végrehajtásának elősegítését szolgáló **tájékoztató, felvilágosító tevékenység** ellátásában. A tapasztalatok szerint a munka világának szereplői a honlapon naponta akár több kérdést is feltesznek, melyekre adott válaszok ugyanott csoportosítva is megjelennek.

2015. szeptemberéig több mint 650 db honlapos (a hatóság külső honlapján működtetett tájékoztatás/felvilágosítás menüpont használatával), valamint postai és e-mail útján érkezett kérdés, panasz, valamint közérdekű bejelentés került megválaszolásra. Emellett a korábbi szakigazgatási szervek munkaügyi felügyelőségei közel 1200 ügyben adtak tájékoztatást az idei év januártól szeptemberig terjedő időszakában.

Ezek mellett továbbra is rendszeresen tartanak az I. fokú hatóságok munkaügyi rendezvényeket, nyílt napokat, melyek egyes megyékben olyan formában kerültek megrendezésre, hogy azokon több szerv (kamarák, munkaügyi központok, alapítványok) is képviseltethették magukat, így a munkavállalók és munkáltatók szélesebb körű tájékoztatási igényeit is ki lehetett elégíteni.

A hatóságnak a tájékoztató tevékenység nyújtásával lehetősége van arra, hogy megismertesse az állampolgárokkal a hivatal munkáját és a foglalkoztatásra vonatkozó jogszabályokat, megmutatva ezzel másik arcát a szolgáltató közigazgatás oldaláról is. **A munkaügyi hatóság így a jogszerű foglalkoztatást két irányból is tudja támogatni, szolgálva ezzel mind a jogkövető munkáltatók, mind az általuk foglalkoztatott munkavállalók érdekeit.** Amellett tehát, hogy továbbra is fellép a jogszerűtlenül foglalkoztatók ellen, csökkentve ezzel az indokolatlan versenyelőnyüket is, preventív módon lehetőséget ad a tájékozódásra többek között azoknak a munkáltatóknak is, akik szabályosan kívánnak foglalkoztatni.